

MET DE VLINDERWERKGROEP NAAR DE LANGSTRAAT

Maandag 22 april, 2^e Paasdag, ging Ken en Geniet naar De Langstraat, een oer-Hollands slagenlandschap met langgerekte percelen grasland met sloten en elzen, die vroeger hout leverden en de oevers van sloten verstevigden. Het is een erfenis van de ontginning van land in de Middeleeuwen. De gebieden De Dulver, De Dullaard, De Hoven, De Dellen en Het Labbegat vormen tezamen het natuurgebied De Langstraat.

We bezoeken deze middag eerst het Labbegat (2) en later de Dullaard. Vanaf het afwateringskanaal gaan we langs de westkant het Labbegat in. Al meteen vliegen enkele vlinders ons om de oren, het Bont Zandoogje en het Groot Koolwitje. We worden muzikaal welkom geheten door het concert van de Cetti's Zanger en het roepen van de Koekoek.

Het is hier heerlijk warm en windstil, dus dan fladderen de vlinders vrolijk rond. Sommige soorten vangen we om ze goed te kunnen bekijken, daarna krijgen ze natuurlijk weer de vrijheid. Het Landkaartje is onze eerste vangst, een opmerkelijke vlinder die vliegt in 2 of 3 generaties per jaar, want nu in het voorjaar is hij oranje van kleur met donkere lijnen en vlekken, de volgende generaties in de zomer zijn zwart met een witte band. Het vrouwtje zet haar eitjes af op de waardplant, de grote brandnetel, op de onderkant van het blad. Ze plakt de eitjes in strengetjes van 5 tot 10 stuks onder elkaar. De rupsen vervellen een aantal keren en als ze volgroeid zijn verpoppen ze. In juli komt de volgende generatie tevoorschijn: zwart met een witte band. Op de onderzijde van de vleugels zien we een landkaartachtig patroon, waaraan deze vlinder zijn naam dankt. Dat hebben we mooi kunnen bekijken, deksel van het potje en hij fladdert weer heerlijk verder. Ook een vuurjuffer verdwijnt in het potje, het is één van de vroegst vliegende juffers.

We gaan even linksaf naar een weilje waar veel pinksterbloemen bloeien, daar moet onze doelsoort van vandaag rondvliegen: het Oranjetipje. En jawel, hier vliegen zeker 4 mannetjes rond, goed herkenbaar aan de oranje vleugelpunten. Het vrouwtje mist die oranje kleur en is dan ook niet zo gemakkelijk van andere witjes te onderscheiden. Aan de onderzijde zijn de vleugels groen gemarmerd. Meestal vliegt het Oranjetipje massaal rond Koningsdag, maar dit jaar zijn ze enkele weken eerder vanwege het warme voorjaarsweer. Het vrouwtje zet haar eitjes af op bloemknoppen of net ontluikende bloemen van kruisbloemigen, vooral op pinksterbloem en look zonder look, die op een zonnige beschutte plaats groeien, zoals greppels of hooilanden, in de buurt van struweel of bosranden. Ze zet ongeveer 230 eitjes af, niet allemaal bij elkaar, maar slechts één eitje per plant. Één pinksterbloem biedt meestal maar voor

één rups voldoende voedsel om te overleven. Bovendien zijn de rupsen kleine kannibalen, bij voedselgebrek vreten ze elkaar op! Na een week komt het rupsje uit het ei en gaat eten, hij groeit hard en barst een aantal malen uit zijn vel. Na vier vervellingen is hij van 1,5 mm uitgegroeid tot een rups van 3 cm. Om te verpoppen kruipt hij naar iets stevigs, bijvoorbeeld een houtige stengel, boom of struik. Rond de stengel worden draden gesponnen, waarna de rups zich van onder naar boven stevig inspint tot een bruine gordelpop. Van juni tot het volgende jaar maart-april hangt de pop daar, om dan als vlinder weer tevoorschijn te komen.

In de sloot groeit volop slangenwortel, een aronskelkachtige moerasplant. We vangen een Citroenvlinder en bekijken hem aandachtig, zo gewoon maar wat is die toch mooi! Net een blad compleet met nerven en een rood vlekje alsof hij iets beschadigd is, dat is ook een prima camouflage, want als hij aangevallen wordt door een vogel, laat hij zich vallen als een blad en ontsnapt zo aan zijn belager. Ook ontdekken we hier een pas uitgeslopen vrouwtje van de Azuurwaterjuffer.

Het Boemblauwtje komt langsvliegen terwijl we staan te kijken naar het Bont Zandoogje, de Smaragdlibel en ook een vrouwtje Platbuik worden gespot. We hebben nauwelijks 400 meter gelopen en zijn dan bijna op de hoek waar we rechtsaf moeten, en zien dan verschillende Groentjes rondfladderen. Ééntje gaat zelfs zitten met de vleugels gesloten, deze richt hij als een zonnepaneel op de zon om zoveel mogelijk warmte op te vangen. De mannetjes van het Groentje scholen vaak samen in een struik, meestal ieder jaar dezelfde. Daarom is inventariseren zo belangrijk, want in de omgeving van die struik moet een beheerder voorzichtig zijn met zijn beheersmaatregelen, want: struik weg – groentjes weg. Het mannetje zit op een uitkijkpost en als er een rivaal langskomt vliegen zij spiraalsgewijs om elkaar heen totdat er eentje verdwijnt. Vliegt een mannetje weg, dan wordt zijn plek door een ander ingenomen, het lijkt wel stoelendans. Vrouwtjes worden vasthoudend achtervolgd. De waardplanten van het Groentje zijn brem, heidebrem, braam, bosbes, sporkehout, dopheide en struikheide. De jonge rupsen leven in het plantenweefsel. De pop wordt vaak door mieren mee naar hun nest genomen waar hij overwintert.

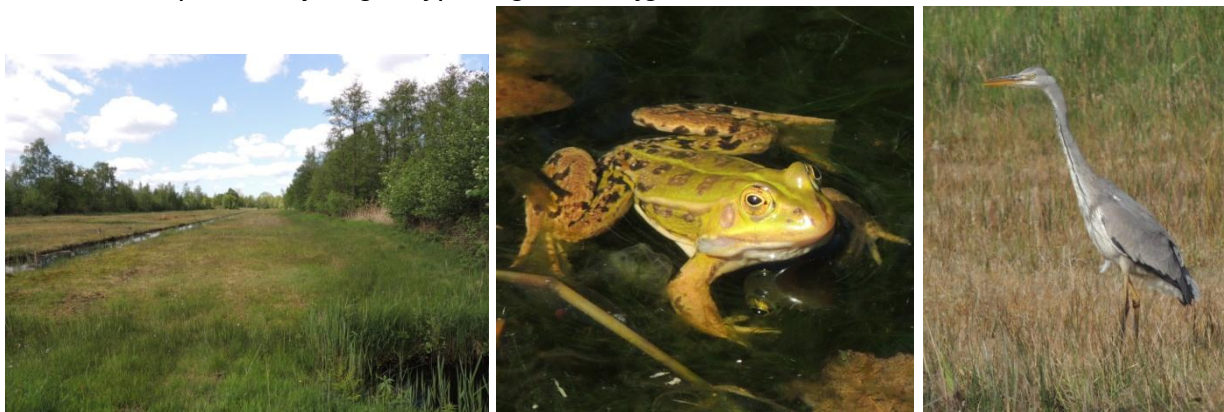
Wat hier verder ook opvalt zijn de vele aardappelgallen op de eikenstruikjes. Die ontstaan doordat de galwesp met het afzetten van de eitjes ook gif in de bladknop spuit, waardoor het bladweefsel gaat opzwellen en zacht wordt. Ook de larfjes scheiden een stof uit die de groei

van de gal bevorderen. In zo'n gal kunnen tot wel 30 larven zich ontwikkelen. In de zomer vliegen de volwassen galwespen uit, mannetjes en vrouwtjes, zij paren en de vrouwtjes kruipen in de grond om daar op de jonge wortels van de eik hun eitjes af te zetten. De larfjes veroorzaken ook gallen maar dan op de wortels. In februari komen ze uit, maar dit zijn alleen vleugelloze vrouwtjes, die al lopend naar de bladknoppen gaan om daar eitjes af te zetten. Bevruchting is in deze fase blijkbaar niet nodig.

Zo, nu zijn we op hoek 1 van het vierkant rondom Labbegat. Even in de schaduw, en daar wordt een stukje geschiedenis van het gebied uit de doeken gedaan. De Langstraat ligt op de overgang van zand naar klei, de Naad van Brabant, een 1 tot 5 km brede strook die loopt van Bergen op Zoom naar Boxmeer. Omstreeks 1300 werden er de eerste 20 hoeven of moers uitgegeven. Eeuwenlang werd er turf gewonnen. Een hoeve of slag was 1600m lang en 96m breed. Er werden sloten gegraven voor de ontwatering, waardoor de lange percelen ontstonden. Men had het recht ven opstrek, men mocht in de lengte verder ontginnen. Men had ook de plicht om langs de sloten elzen te planten, enerzijds als perceelsafscheiding, maar ook als geriefhout, brandhout (mustert voor de bakkers), bodemverbetering en taludversteving. Aan het einde van de Middeleeuwen was het veen afgegraven en begon men de grond in cultuur te brengen. Bij de hoeven vond landbouw plaats op de hoger gelegen gronden, de verder weg gelegen en nattere stukken dienden als hooiland. In 1901 werd het afwateringskanaal gegraven, waardoor de landbouwgronden nog meer werden ontwaterd. Daardoor ging de vegetatie hard achteruit. Gelukkig zijn kleine delen van de Langstraat in handen gekomen van SBB. In het Labbegat is de voedselrijke bovenlaag afgegraven en komt het kwelwater weer naar de oppervlakte, waardoor de bijzondere vegetatie van blauwgraslanden weer een kans krijgt. Zo vroeg in het voorjaar is daar helaas nog weinig van te bespeuren.

Verder wandelend komen we langs een bosje waar we even moeten gaan kijken, want, dit is het Groentjesbosje. We zien een twaalftal groentjes rondfladderen, maar het zullen er beslist meer zijn. Zuinig op zijn, SBB! In de sloot kwaken de kikkers er lustig op los. De Blauwe Reiger gaat op de wieken als hij ons ziet. De percelen zijn op verschillende hoogtes afgegraven, waardoor elk perceel zijn eigen type vegetatie krijgt.

Een volgende hoek naar rechts brengt ons op een dijkje, links van ons ligt kasteel Zuïdewijn. Langs het afwateringskanaal gaat het weer terug naar de auto's. We hebben hier weer mooi zicht op het slagenlandschap, waar we de Grauwe Gans en de Canadese Gans spotten. Op de hoge dijk vliegen Groene Zandloopkevers steeds een stukje verder voor ons uit. Zij zijn echt in voorjaarsstemming!

Dan gaan we naar de Dullaard, gelegen aan de Kruisvaart. We gaan door een mooi rood-wit geschilderd hek het gebied in, een landhek. De Dullaard is een landgoed, en dergelijke hekken zijn er meerdere geplaatst door SBB op de toegangen van weiden en paden, zo moet het er vroeger ook uit hebben gezien. Het landgoed is ontgonnen tussen 1936 en 1939 in opdracht van verzekeringsmaatschappij "De Utrecht". We wandelen langs een wei met schapen en darte lammetjes af. Hier bloeien smeerwortel en witte dovenetel, prima nectarplanten voor bijen. In de strooisellaag langs het pad treft Wouter een Gestippelde Oogspanner aan, een nachtvlinder die je overdag soms rustend kunt zien op de bladeren van eiken en berken (de waardplanten) of in de ondergroei daarvan. Het is een algemene vlinder die verspreid in het hele land voorkomt.

Verder wandelend arriveren we bij de zogenaamde petgaten, 6 stuks op een rij. In de petgaten komen uiteenlopende verlandingsstadia voor. Langs de oevers zien we veenmos, dit kan tot 20 keer zijn droog gewicht aan water opnemen. De bloemen van een enkele echte koekoeksbloem zijn al open, de meeste echter moeten nog in bloei komen. Ook treffen we hier zuring aan, de waardplant van de Kleine Vuurvlinder, en laat die zich nou heel toevallig ook laten zien! Op het water dobberen verschillende watervogels: wilde eend, kraakeend en kuifeend, meerkoet, knobbelzwaan en de fuut.

In de weilanden links van ons bloeit de pinksterbloem uitbundig en daar zien we dan ook weer een aantal Oranjetipjes rondvliegen. Op het pad vinden we ook nog enkele Hooibeestjes, waarvan we er eentje vangen om goed te kunnen bekijken in het loeppotje. Het Hooibeestje vliegt van eind april tot eind september in 2 elkaar overlappende generaties, in bloemrijke graslanden en ruigtes. De mannetjes bezetten een territorium en maken patrouillevluchten. De eitjes worden afgezet op diverse grassen, waaronder reukgras, zwenk- en beemdgrassen. Het Hooibeestje overwintert als halfvolgroeide rups. Op warme winterdagen eten de rupsen gewoon door. De rupsen verpoppen zich hangend aan een stevige grasspriet laag boven de grond.

Langs een knotwilgenlaantje, door een wei vol pinksterbloemen bereiken we de weg. Aan de overzijde ligt nog een stukje van de Dullaard, maar dat slaan we over omdat de tijd voorbij is gevlogen. We komen nog langs de slagen aan onze rechterhand met weer een landhek, dit keer een kleintje. De auto's komen in zicht, we gaan nog ergens een verfrissing genieten en dan huiswaarts. Tot een volgende vlindertocht!

Fia Grootzwagers

Foto's © Wouter Parent en Fia Grootzwagers